

Maciej Rataj

Urodził się 19 lutego 1884r. we wsi Chłopy niedaleko Lwowa. Jego ojciec posiadał czteromorgowe gospodarstwo. W wieku sześciu lat w rodzinnej wsi rozpoczął naukę w szkole ludowej, którą następnie kontynuował w pobliskim Komarnie. W 1896r. został uczniem IV Gimnazjum we Lwowie. Trudna sytuacja materialna rodziców nie pozwalała im na udzielenie synowi wystarczającej pomocy materialnej. Jednak dzięki bardzo dobrym wynikom w nauce otrzymał stypendium. Dodatkowo zarabiał udzielając korepetycji. Obok nauki zajmował się również działalnością społeczną. Już w czasie gimnazjum angażował się w prace kółek samokształceniowych. W późniejszym okresie wstąpił do związanego z ruchem ludowym Koła Towarzystwa Szkoły Ludowej im. Tadeusza Kościuszki we Lwowie. Był członkiem jego zarządu, a także pełnił funkcję skarbnika. Prowadził również odczyty dla ludności wiejskiej.

W czerwcu 1904 r. z wyróżnieniem zdał egzamin dojrzałości, a następnie rozpoczął **studia na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Lwowskiego**, wybierając jako kierunek filologię klasyczną. Właśnie w okresie studenckim prawdopodobnie został członkiem Polskiego Stronnictwa Ludowego. Po ukończeniu studiów w 1908r. podjął pracę nauczyciela łaciny, greki i propedeutyki filozofii w IV Gimnazjum we Lwowie. W 1913 r. wyjechał wraz z żoną do Pełkń pod Jarosławem, gdzie objął obowiązki nauczyciela synów księcia Witolda Czartoryskiego. Po rozłamie w PSL, który nastąpił w grudniu 1913r., stanął po stronie Wincentego Witosa i Jakuba Bojki. **Od 1914r. był członkiem PSL „Piast”.**

Po wybuchu I wojny światowej w trakcie rosyjskiej ofensywy w Galicji wraz z Czartoryskimi i własną rodziną opuścił Pełkń. Następnie przebywał m.in. w Krakowie, Wiedniu i na Morawach. W 1917r. ponownie podjął pracę w IV Gimnazjum we Lwowie. We wrześniu 1918r. przeniósł się do Zamościa, gdzie został nauczycielem w Królewsko-Polskim Gimnazjum Męskim. Tam też związał się w PSL „Wyzwolenie”. 13 października 1918 r. wziął aktywny udział w wiecu niepodległościowym zorganizowanym w Zamościu, w trakcie którego wygłosił gorące patriotyczne przemówienie. W krótkim czasie stał się jednym z liderów PSL „Wyzwolenie” w regionie. Przemawiał na spotkaniach, organizował Straż Obywatelską, a także publikował na łamach „Gazety Zamojskiej” (organu PSL) artykuły o tematyce politycznej.

26 stycznia 1919r. został **wybrany posłem do Sejmu Ustawodawczego** z zamojskiej listy PSL „Wyzwolenie”. W pierwszym parlamencie odrodzonej Polski pracował w komisjach: oświaty, spraw zagranicznych i konstytucyjnej. W tej ostatniej pełnił najpierw funkcję wiceprzewodniczącego, a następnie przewodniczącego, w dużym stopniu

przyczyniając się do opracowania Konstytucji Marcowej (1921) i nowej ordynacji wyborczej do Sejmu i Senatu (1922). Jako zwolennik zjednoczenia ruchu ludowego był współtwórcą powstałego w październiku 1919 r. wspólnego klubu sejmowego PSL „Piast” i PSL „Wyzwolenie. Objął w nim funkcję wiceprzewodniczącego (przewodniczącym został Wincenty Witos). W dramatycznym okresie wojny polsko-sowieckiej 1 lipca 1920r. został członkiem Rady Obrony Państwa. 24 lipca 1920r. objął stanowisko ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego w koalicyjnym Rządzie Obrony Narodowej pod prezesurą Wincentego Witosa. We wrześniu 1921r., po dymisji rządu W. Witosa, powrócił do pracy sejmowej i panowanie objął funkcje przewodniczącego Komisji Konstytucji. **W wyborach parlamentarnych w listopadzie 1922r. uzyskał mandat poselski kandydując z listy PSL „Piast”.**

1 grudnia 1922r. dzięki wsparciu prawicy **został wybrany marszałkiem Sejmu**. Po zabójstwie prezydenta Gabriela Narutowicza 16 grudnia 1922 r. zgodnie z Konstytucją Marcową jako marszałek Sejmu przejął obowiązki głowy państwa. Tego samego dnia powierzył gen. Władysławowi Sikorskiemu misję tworzenia rządu. Władzę prezydencką 20 grudnia przekazał wybranemu przez Zgromadzenie Narodowe Stanisławowi Wojciechowskiemu. Był jednym z twórców porozumienia pomiędzy PSL „Piast”, Związkiem Ludowo-Narodowym i Chrześcijańską Demokracją, dzięki któremu

28 maja 1923r. powstał drugi rząd W. Witosa. W czasie zbrojnego zamachu stanu, którego dokonał Józef Piłsudski, Maciej Rataj ponownie stanął na czele państwa. 14 maja 1926r. ustępujący prezydent Stanisław Wojciechowski przekazał mu uprawnienia Prezydenta Rzeczypospolitej. Obowiązki te pełnił do 4 czerwca, kiedy to władzę prezydencką przejął od niego wybrany przez Zgromadzenie Narodowe na ten urząd Ignacy Mościcki, popierany przez J. Piłsudskiego, a także samego Macieja Rataja. Po zamachu majowym, wobec coraz częstszych ataków J. Piłsudskiego na parlament, starał się bronić jego niezależności. W wyborach parlamentarnych w marcu 1928 r. uzyskał ponownie mandat poselski. W Sejmie drugiej kadencji był członkiem komisji budżetowej oraz konstytucyjnej. W latach 1928-1930 przeszedł na pozycje zdecydowanie opozycyjne wobec rządów sanacji. Reprezentując PSL „Piast” brał udział w tworzeniu Centrolewu. Angażował się także w działania zmierzające do zjednoczenia ruchu ludowego.

Po aresztowaniu we wrześniu 1930r. W. Witosa, W. Kiernika i innych przywódców Centrolewu przejął kierownictwo w PSL „Piast”. W listopadzie 1930r. w wyborach do Sejmu trzeciej kadencji nie zdobył miejsca w parlamencie. Po utworzeniu w marcu 1931r. jednolitego Stronnictwa Ludowego wszedł w skład jego Naczelnego Komitetu

Wykonawczego. W tym czasie został redaktorem „Zielonego Sztandaru”, będącego organem prasowanym SL. Funkcję tę pełnił do września 1939r. W styczniu 1934r. w związku z polityczną emigracją W. Witos, skazanego na karę więzienia w procesie przywódców Centrolewu, zajął jego miejsce w Sejmie. Od lutego 1935r. pełnił funkcje prezesa NKW SL. W 1937r. był przeciwnikiem organizacji powszechnego strajku chłopskiego. 17 maja 1939r. po powrocie do kraju W. Witos przekazał mu kierownictwo SL. Po wybuchu II wojny światowej pozostał w kraju. Będąc zwolennikiem utworzenia jednolitej podziemnej organizacji wojskowej, zaangażował się w działania Głównej Rady Politycznej przez Służbie Zwycięstwu Polski. Jednocześnie dążył do rozwinięcia pracy konspiracyjnej przez SL.

Pod koniec listopada 1939r. został **aresztowany przez Niemców**. Przetrzymany był w więzieniu przy ul. Daniłowiczowskiej w Warszawie. Na początku 1940r. został zwolniony. Przeniósł się do Otwocka. Wkrótce powrócił jednak do Warszawy i w marcu 1940 r. zorganizował Centralne Kierownictwo Ruchu Ludowego, nad którym przejął zwierzchnictwo. 30 marca 1940r. został ponownie aresztowany. Tym razem osadzono go w więzieniu na Pawiaku.

21 czerwca 1940r. Maciej Rataj razem z innym więźniami, wśród których był m.in. Mieczysław Niedziałkowski, **został rozstrzelany** pod Warszawą .

W 1946r. jego ciało zostało ekshumowane i uroczyście pochowane na cmentarzu w Palmirach.